

Vindornya láp növényzete

KOVÁCS J. Attila

BDF Növénytani Tanszék H-9701 Szombathely Pf.: 170.

A Vindornya-láp a Dunántúli-középhegység utolsó nyúlványa, a Keszthelyi-hegység és a Zalai-dombság között (Vindornyaszőlős, Vindornyafok és Vindornyalak határában) található. Lényegében a Tátika-Kovácsi hegycsoport és a Zalavári-hát határvidékén kialakult ún. „Vindornya-medence” központi részét foglalja el.

A Vindornya-medence központi részét kitevő Vindornya-láp területét már a múlt század közepén lecsapaták, majd a századvégi és a 20. század eleji tőzegkitermelésekkel az egyedülálló lápvegetáció elpusztult, átalakult. BORBÁS Vince (1900), SZENCZY, HUTTER és WIERZBICKI munkáira és herbáriumi anyagaira alapozva feltételezi, hogy a tőzegkitermelés előtt Vindornya-lápján tőzegmohalápokra jellemző növények éltek (*Andromeda polifolia*, *Comarum palustre*, *Drosera aglica*, *Drosera rotundifolia*, *Menyanthes trifoliata*, *Vaccinium oxycoccus*, *Sphagnum*-fajok). Ő maga azonban amikor felkereste a területet (1896) már csak a *Carex nigra*-t emeli ki, a többi szerinte, „újabbán összesereglett közönséges keverék, nyomasztó gyom”. További botanikai információkat találunk: KAÁN K. (1931), BOROS Á. (1964, 1968), FEKETE G. (1988), SZABÓ I. (1987), BARTHA D. - MÁTYÁS Cs. (1995), KOVÁCS J. A. (1995), LÁJER K. (1997), KOVÁCS J.A. (1997) munkáiban.

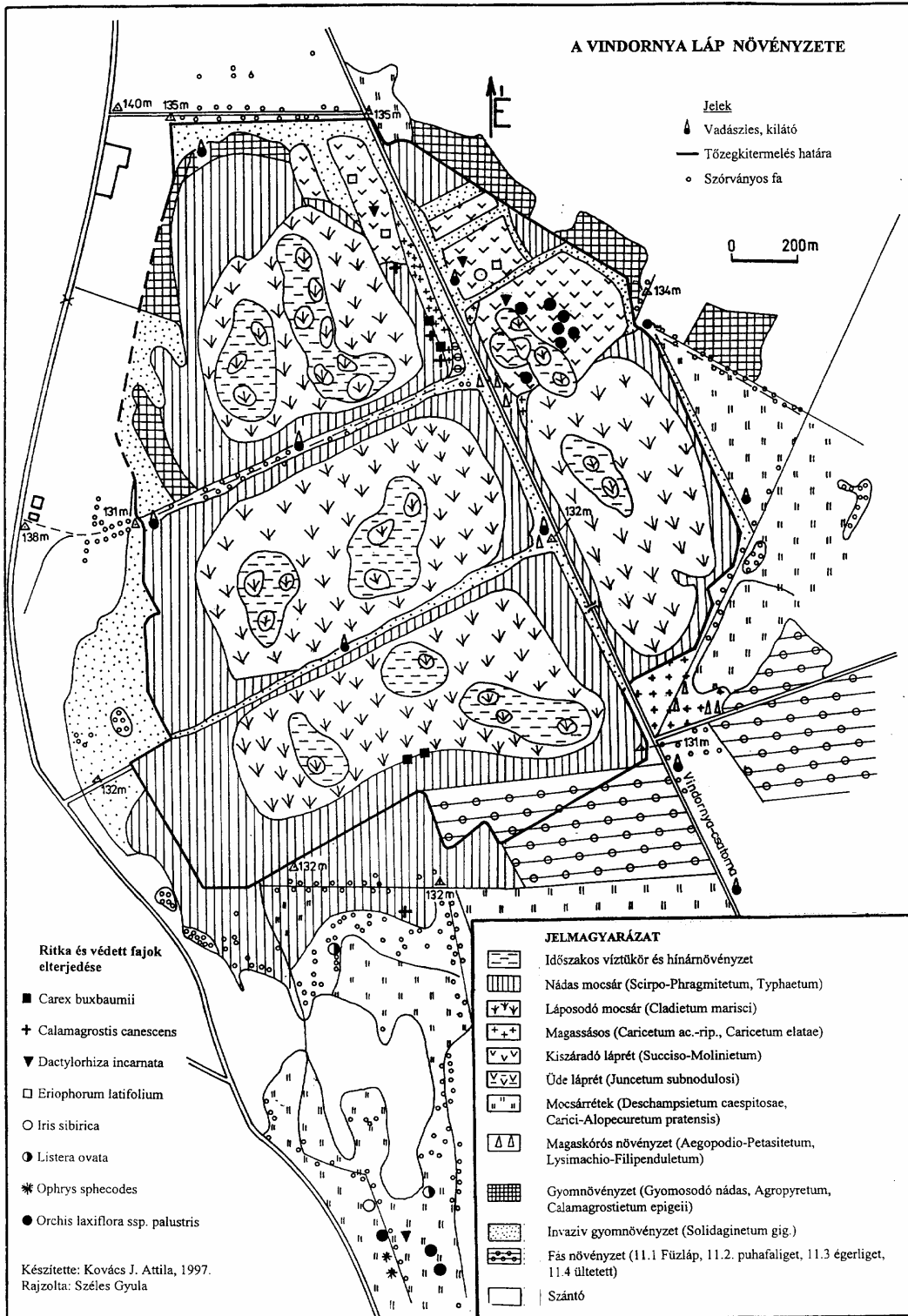
Kutatásaink során (1995-1997) kimutatható volt, hogy a láp jelenlegi növényzete az évszázadnyi természetes szukcesszió egyik érdekes, pozitív irányú stádiumát tükrözi. A nagy kiterjedésű lápi-mocsári élőhelyek változatos élővilágnak adnak otthont (növénytársulások, madárvilág, nagyvadak). Az ember által egy évszázad alatt nem, illetve kevésbé befolyásolt vegetációdinamikai folyamatok során, Vindornya-lápján ma, főleg a láposodó nádasok (*Phragmites communis*) a télisásosok (*Cladietum marisci*), a kiszáradó láprétek (*Succiso-Molinetum*) és a fűzlápok (*Calamagrosti-Salicetum cinereae*) alkotják a legfontosabb növénytársulásokat. A peremterületeken különösen a gyomosodó nádas (*Urtica dioica*) illetve a kiterjedt magasvessző állományok (*Solidago-gigantea*) befolyásolják a vegetáció fejlődését.

A feldolgozás során 295 edényes növényfaj és 44 növénytársulás aktuális állapotát mértük fel. A területen fellelt értékes növényfajok: *Orchis laxiflora* ssp. *palustris* (több száz példány üde és kiszáradó lápréteken); *Dactylorhiza incarnata* (ritka, kiszáradó lápréteken), *Iris sibirica* (szórványos), *Listera orata* (néhány tő égerligetek szélén), *Ophrys sphecodes* (kb. 5 virágzó pld. mocsárréten), *Eriophorum latifolium* (kis foltokat alkot kiszáradó lápréten), *Carex elata* (állományai különösen a főcsatorna-menti mélyebb részekben jelennek meg), *Carex buxbaumii* (több ezres állomány, a nádas és a zsombéksásos ill. a télisásos határán), *Carex nigra* (gyakori, kiszáradó lápréten), *Calamagrostis canescens* (több ezres populáció fűzlápokban).

E fajok jelenléte mind a pozitív természetességi állapotok fejlődésmenetére (lápi szukcesszió) utal.

A Vindornya-láp vegetációtérképét (1:10 000 léptékben) jelen dolgozatban közöljük. Az aktuális egetáció 44 cönotaxonjából a térképen a 11 fontosabb társulás (és társuláscsoport) helyzetét szemléltetjük. Megadjuk az időszakos víztükör-csoportok elterjedését, terjedelmét, szemléltetjük az élőhelyvizsgálatok szempontjából fontos nádasok, télisásosok, magassásosok, kiszáradó láprétek, valamint a gyomnövényzet és a fás-növényzet helyzetét, terjedelmét. A kiegészítő jelek: vadászles-kilátó, tőzegkitermelés határa, szórványos fák, tszf-magasság, védett és értékes populációk elterjedésének a feltüntetése azért is szükséges, mert különösen a vegetációs időszakban, a nádas és a hatalmas télisásos állományok miatt rendkívül nehéz a terepi tájékozódás, a nyílt vizek helyzetének értékelése, biológiai megfigyelések elvégzése.

A jelenlegi flóra és vegetációszerkezet azt a hipotézist sugallja, hogy a Vindornya-láp eredetileg amolyan síkláp lehetett, melynek vizén azonban tőzegmohás úszólápok terjeszkedtek, de a széleken zsombéksásos, télisásos, fűzláp, égerláp illetve bazofil kékperjés rétek vonulata határolta be a lápot. A kitermelt tőzeg inkább sástőzeg lehetett, melyet iparilag még a 20. század elején is hasznosítottak. Ilyen felépítésű láppal, lappmaradványokkal ma is találkozunk a Dunántúlon: Zalaszentiván, Velencei-tó környéke, Baláta-tó stb. A pozitív természetes szukcesszió folytatása hosszútávú természetvédelmi érdek, így kialakulhat azon ökológiai folyosó egyik fontos állomása, mely a Marcal-medencét köti össze a Balatoni-medencével.

Irodalom

- BARTHA D. – MÁTYÁS Cs. (1995): Erdei fa- és cserjefajok előfordulása Magyarországon, Sopron. 223 pp.
- BORBÁS V. (1900): A Balaton tavának és partmellékének növényföldrajza és edényes növényzete (A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei II (2): 1-413.) Bp.
- BOROS Á. (1964): A tőzegmoha és a tőzegmohás lápok Magyarországon. – Vasi Szemle **18**: 53-68.
- BOROS Á. (1968): A Bakony-hegység és lágjainak mohaföldrajza. – Veszprém Megyei Múz. Közlem. **7**: 187-192.
- FEKETE G. (1988): Természetes növénytakaró. In: ÁDÁM L. - MAROSI S. - SZILÁRD J. (szerk.) A Dunántúli középhegység. B. Regionális tájfeldrajz. – Akad. K., Bp. 155. p.
- KAÁN K. (1931): A természetvédelem és a természeti emlékek. – Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt., Bp. 312 pp.
- KOVÁCS J. A. (1995): A Vindornya-láp természetvédelmi és ökológiai problémái. Előadás. – MBT Botanikai Szakosztálya 1303. szakülés, 1995. nov. 20.
- KOVÁCS J. A. (1997): A Vindornya-láp botanikai-ökológiai állapotfelmérése és élőhelyrekonstrukciós vizsgálata. – Kutatási jelentés a Balaton-felvidéki Nemzeti Park számára. – BDTF Növénytani Tanszék, Szombathely, pp.: 1-55.
- LÁJER K. (1996): A *Carex buxbaumii* Wahlenb. Magyarországon. – *Kitaibelia* **1**: 36-459.
- SZABÓ I. (1987): A Keszthelyi-hegység növényvilágának kutatása. – *Folia Mus. Bakonyiensis* **6**: 79-98.

Summary

The vegetation of the Vindornya-fen

A. J. KOVÁCS

The work dealing with the recent vegetation of Transdanubian region (fen, marsh) realizing a detailed map (1:10 000) of the central basin of Vindornya (NW of the Lake Balaton). The fen and marsh vegetation present a positive trend of natural succession. The most important plant communities are: *Phragmitetum communis*, *Cladietum marisci*, *Succiso-Molinietum*, *Calamagrosti-Salicetum cinereae* nad several weed communities (with *Urtica dioica* and *Solidago gigantea*) on the border part of the territories.